

Democratische militaire interventie is de nieuwe ‘white man’s burden’

Hoe het Nederlandse kabinet de interventies ISAF, SFIR en MINUSMA
legitimeerden en securitiseerden

Meurs, K.F. van (Kirsten), 6200303

k.f.vanmeurs@students.uu.nl

Bachelor scriptie geschiedenis, Universiteit Utrecht

24 januari 2020

Dr. Frank Gerits

Woordenaantal: 7801

Abstract

In deze scriptie wordt onderzocht hoe het Nederlandse kabinet zijn deelname aan de militaire vredesmissies ISAF in Afghanistan, SFIR in Irak en MINUSMA in Mali heeft gelegitimeerd. Hiervoor worden verschillende parlementaire stukken geanalyseerd, om zo een totaalbeeld te creëren van het legitimering proces. Binnen dat proces maakt het kabinet gebruik van ‘securitization’, hierna securitisering genoemd. Dit is een theorie die werd bedacht door de Copenhagen School.

Binnen dit onderzoek is echter niet van belang of er sprake is van ‘securitization’, maar juist hoe deze theorie wordt gebruikt om de democratische interventie te legitimeren. Om de legitimering van het Nederlandse kabinet ten tijde van de missies in beeld te brengen worden de verschillende fases van de ‘securitization’ theorie, zowel politisering als securitisering, onderzocht voor alle drie de missies. Daarbij staat in deze scriptie niet zozeer de securitiseringstheorie zelf centraal staan, maar eerder de kritieken die hierop geleverd worden, door onder andere Sarah Bertand en Pinar Bilgin.

Door deze kritiek vorming toe te passen op de drie missie en deze met elkaar te vergelijken concludeert dit onderzoek dat er een vorm van ‘white man’s burden’ gecreëerd werd doordat het Nederlandse kabinet gebruik maakte van securitisering als legitimering. Daarbij besloot het kabinet om deel te nemen op basis van verschillende eigen belangen, zoals het behouden van internationale relaties en de veiligheid van Nederland zelf.

Deze scriptie maakt deel uit van het grotere onderzoek naar ‘vrede door veiligheid’, en de kritiekvorming op militaire democratische interventies van Westerse landen.

Inhoudsopgave

ABSTRACT	0
LIJST MET AFKORTINGEN	3
INLEIDING	4
HISTORIOGRAFISCH DEBAT	5
METHODE.....	7
THEORETISCH KADER.....	8
<i>Securitisering</i>	8
<i>Het 'silence problem' binnen veiligheidsstudies</i>	10
HOOFDSTUK 1: ISAF AFGHANISTAN	12
SITUATIE AFGHANISTAN	12
DE START VAN DE NEDERLANDSE DEELNAME	13
SECURITISERING DOOR HET NEDERLANDSE KABINET	14
HOOFDSTUK 2: SFIR IRAK.....	17
SITUATIE IRAK	17
DE START VAN DE NEDERLANDSE DEELNAME	18
SECURITISERING DOOR HET NEDERLANDSE KABINET	19
HOOFDSTUK 3: MINUSMA MALI.....	21
SITUATIE MALI	21
DE START VAN DE NEDERLANDSE DEELNAME	21
SECURITISERING DOOR HET NEDERLANDSE KABINET	23
CONCLUSIE	27
BIBLIOGRAFIE	29
PARLEMENTAIRE STUKKEN:	29
<i>Afghanistan</i>	29
<i>Irak</i>	30
<i>Mali</i>	30
ONLINE BRONNEN	30
SECUNDAIRE LITERATUUR.....	31

Lijst met afkortingen

AFISMA - African-led International Support Mission to Mali

EUTM - European Union Training Mission Mali

MINUSMA - Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali

MNLA - National Movement for the Liberation of Azawad

OEF - Operation Enduring Freedom

OIF - Operation Iraqi Freedom

SFIR - Stabilization Force Iraq

UNPROFOR - United Nations Protection Force

VN - Verenigde Naties

Inleiding

Het motto van Binnen- en Buitenlandse Zaken is tegenwoordig: ‘Wereldwijd voor een veilig Nederland’.¹ Met steeds meer conflicten, zowel dicht bij Nederland als verder weg, is de veiligheid van Nederland steeds hoger op de politieke agenda terechtgekomen. Het resultaat daarvan is dat Nederland door middel van verschillende militairen missies probeert om zijn eigen veiligheid te garanderen. Deze missies worden ook wel vredesmissies of internationale democratische interventies genoemd.²

Nederland nam de afgelopen jaren onder andere deel aan de vredesmissies van de Verenigde Naties (VN) in Afghanistan, Irak en Mali. Deze drie verschillende missies hadden en hebben allen hetzelfde doel: Nederland veiligstellen. Het besluit om deel te nemen aan dergelijke missies ontstaat echter niet uit het niks. Eerst dient namelijk een probleem op de politieke agenda terecht te komen en vervolgens moet het besluit om deel te willen nemen steun verkrijgen van de meerderheid van het Nederlandse parlement. In deze scriptie wordt de focus gelegd op het Nederlandse besluitvormingsproces rondom het inzetten van militairen, waarmee uiteindelijk het proces van ‘securitization’, hierna securitisering, duidelijk wordt gemaakt.

De theorie van securitisering werd in 1983 bedacht door de Copenhagen School en in deze theorie stelden deze academici dat een probleem door middel van het aandikken of versterken ervan, ook wel ‘framing’ genoemd, gemakkelijker steun kan verkrijgen. Securitisering houdt dus in dat een probleem ‘geframed’ wordt tot een veiligheidsdreiging, waarvoor militaire inzet nodig is. Hier volgt later nog een bredere uitleg van. In deze scriptie staat echter niet de vraag centraal of bij de betreffende missies sprake was van securitisering, maar eerder hoe het Nederlandse kabinet deze securitisering heeft gebruikt als legitimering voor het inzetten van militairen in Afghanistan, Irak en Mali. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook: Hoe heeft het Nederlandse kabinet de deelname aan militaire vredesmissies gelegitimeerd en brengt deze manier van democratische interventie een koloniale politieke orde teweeg?

Om dit besluitvormingsproces rondom de inzet van militairen te analyseren, worden verschillende kamerstukken bestudeerd. Deze besluitvorming wordt naast de

¹ Het verhaal van Buitenlandse Zaken, <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/het-verhaal-van-bz/wereldwijd-voor-een-veilig-nederland> geraadpleegd op 10 januari 2020.

² André Gerrits, *Democratie door Interventie, De nieuwe White Man’s Burden?* Studies over politieke vernieuwing. (Amsterdam 2006), 9.

securitiseringstheorie van de Copenhagen School gelegd, waardoor kan worden onderzocht hoe militair ingrijpen gelegitimeerd wordt door middel van securitisering. Met deze manier van legitimeren kunnen echter ook problemen ontstaan. Daarbij kunnen bijvoorbeeld de vragen worden gesteld om wiens veiligheid het draait wanneer het kabinet besluit om militair in te grijpen en wiens belangen uiteindelijk bepalen of er wordt deelgenomen aan de missies. Deze vragen worden verduidelijkt in deze scriptie.

Tot slot worden in de conclusie de legitimeringen van de verschillende missies naast elkaar gelegd, om aan de hand daarvan te concluderen of er sprake is van een probleem wanneer het gaat over het legitimeren van militaire democratische interventie.

Historiografisch debat

Militaire missies en securitisering zijn twee onderwerpen die al vaak samen zijn onderzocht. Het meest gebruikte voorbeeld hiervan is de securitisering van de ‘War on Terror’ van de Verenigde Staten na de aanslagen van 9/11. Na de missies in Libië, Mali, en nog recenter in Syrië richt het onderzoek zich steeds meer op het gebruik van securitisering als legitimering voor militaire inzet en democratische interventie. Hierbij verschuift de focus van het oplossen van de conflicten voor vrede, naar het oplossen van de conflicten voor de veiligheid van de belanghebbenden. Deze belanghebbenden zijn in de meeste gevallen westerse landen.

Een van de onderzoeken die relevant is voor het ontstaan van deze scriptie is dat van Stefanie Kappler, die is gespecialiseerd in conflictoplossingen en vredesbewaring. In haar hoofdstuk genaamd ‘The Securitization of International Peacebuilding’ doet Kappler onderzoek naar de verschuiving van het framen van ‘peacebuilding for peace’ naar ‘peace through security’.³ Ze bekijkt hierbij waarom dit gebeurt en welke politieke netwerken en agenda’s hieraan gekoppeld kunnen worden.⁴ Deze ‘framing’ van vrede als veiligheid past zij toe op de vredesmissies in Cyprus en Bosnië-Herzegovina. Hiermee toont Kappler aan in hoeverre het securitiseringsframe gebruikt kan worden om buitenlandse interventie te legitimeren.⁵

³ Stefanie Kappler, ‘The securitization of international peacebuilding’, *Securitization in statebuilding and intervention*. (2017), 2.

⁴ Dit onderzoek sluit aan op dat van Edward Newman, waarin onderzoek werd gedaan naar de securitisering van vredesbewaring. Zie Newman, E. “Peacebuilding as Security in ‘Failing’ and Conflict-Prone States.” *Journal of Intervention and Statebuilding* vol. 4:3, 305-22.

⁵ Kappler, ‘The securitization of international peacebuilding’, 15.

Deze scriptie sluit aan op het onderzoek van Kappler. In deze scriptie wordt echter niet onderzocht of securitisering gebruikt wordt als legitimering, maar hoe dit problematisch is. Ook ligt de focus van deze scriptie op nationaal level, doordat onderzoek wordt gedaan naar de Nederlandse manier van legitimering door middel van securitisering. Daarmee is de geografische focus van deze scriptie anders dan die van Kappler. De drie missies die in deze scriptie centraal staan, zijn allen militaire vredesmissies, waarvan er twee zich in het Midden-Oosten bevonden en de ander in Afrika. Met name de missie in Mali is in dit onderzoek van belang, omdat aan de hand van deze missie onderzocht kan worden of er verschil zit in het besluitvormingsproces, omdat de missies in Afghanistan en Irak het gevolg waren van de ‘War on terror’.

Kappler focust wel op de problematiek rondom de securitiseringstheorie, maar niet op het effect van deze manier van legitimering. Dit is ook waar het onderzoek van Pinar Bilgin, professor in Internationale Relaties, ophoudt. Haar onderzoek is genaamd ‘The ‘Western-Centrism’ of Security Studies: ‘Blind Spot’ or Constitutive Practice?’ en Bilgin geeft in dit onderzoek kritiek op de securitiseringstheorie zoals deze werd opgesteld door de Copenhagen School in 1983. Daarbij stelt ze dat het eurocentrisme niet zomaar een kleinigheidje is binnen de theorie, maar dat de gehele theorie berust op westerse ervaringen en ideeën over veiligheid.

Het onderzoek van Bilgin resulteert in het feit dat wanneer het over veiligheid gaat, het altijd gaat over de veiligheid van maar een deel van de wereld, namelijk het westen.⁶ Deze scriptie neemt Bilgins kritiek mee in het onderzoek naar de legitimering van militaire missies, om op deze manier te kunnen onderzoeken of het hierbij draait om de veiligheid van allen of alleen om de eigen belangen van Nederland.

Ook is er al veel verschillend onderzoek gedaan naar de politieke besluitvorming van Nederland in deze missies,⁷ en deze onderzoeken zijn ook al eens met elkaar vergeleken. Het onderzoek van deze scriptie onderscheidt zich echter van deze onderzoeken, omdat het een vergelijking maakt op basis van de kritiek die is geleverd op

⁶ Pinar Bilgin, ‘The “Western-Centrism” of Security Studies: “Blind Spot” or Constitutive Practice?’ *Security Dialogue*, 41:6 (2010), 620.

⁷ Zie bijvoorbeeld: Duyvesteyn, I., en Arlar, L. “Nederland en humanitaire interventie.” In *De wereld volgens Nederland: Nederlandse buitenlandse politiek in historisch perspectief*, Red. Pekelder, P., Raben, R., en Segers, M., (2015 Amsterdam), 221-245. En Walter, L. “United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA).” In *The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations*, 854-864. Red. Koops, J. A., Macqueen, N., Thierry Tardy, T., en Williams, P. D. (2015 Oxford: Oxford University Press)

de securitiseringstheorie. Aan de hand daarvan kunnen de verschillende besluitvormingsprocessen met elkaar worden vergeleken, om zo tot een eindoordeel te komen over de vraag of er sprake is van een nieuwe vorm van white man's burden. Op deze manier ontstaat een helder beeld over de manier waarop een westers land militair ingrijpen legitimeert onder het mom van democratische interventie. Deze scriptie levert daarmee een bijdrage aan het bestaande onderzoek, door deze kritiekvorming op de theorie toe te passen op de missies in Afghanistan, Irak en Mali.

Methode

Om een antwoord te kunnen geven op de vraag hoe het Nederlandse kabinet het militair ingrijpen heeft gelegitimeerd door middel van securitisering, wordt per hoofdstuk één vredesmissie behandeld waar Nederland deel van uitmaakte. Voor dit onderzoek worden de Nederlandse bijdrage aan de ISAF-missie in Afghanistan, de SFIR-missie in Irak en de MINUSMA-missie in Mali geanalyseerd. Deze missies worden per hoofdstuk op chronologische volgorde behandeld: eerst ISAF, dan SFIR en dan MINUSMA.

In deze hoofdstukken wordt het securitiseringsproces doorlopen vanaf de beginfase van de politisering tot het daadwerkelijke moment van het besluit van militaire inzet. De opbouw van elk hoofdstuk is om die reden hetzelfde. De eerste paragraaf gaat kort in op de probleemsituatie in het betreffende land, de tweede paragraaf betreft de politiseringsfase en de derde paragraaf gaat over de securitiseringsfase. Het laatste hoofdstuk bevat uiteindelijk de overkoepelende conclusie, waarin de drie verschillende missies met elkaar worden vergeleken, om zo te bezien hoe het Nederlandse militair ingrijpen gelegitimeerd werd door het kabinet en hoe dit een vorm van white man's burden creëerde.

In deze scriptie is gekozen voor de missies in Afghanistan, Irak en Mali om verschillende redenen. Ten eerste zijn alle drie de missies vrij recent uitgevoerd, waardoor ze onderworpen zijn aan dezelfde richtlijnen en daardoor goed met elkaar te vergelijken zijn. Het gaat hierbij om de richtlijnen van de nieuwe wet, genaamd artikel 100. Na de Nederlandse deelname aan de militaire missie genaamd de United Nations Protection Force (UNPROFOR) in Srebrenica werd de discussie over de besluitvorming

over het inzetten van militairen relevanter. In 1995 werd hiervoor artikel 100 aan de grondwet toegevoegd.⁸

Artikel 100 is een toevoeging op artikel 90 en artikel 97. Artikel 90 stelt dat het kabinet verplicht is om de internationale rechtsorde te bevorderen en artikel 97 stelt dat de strijdkrachten dit moeten uitvoeren wanneer hierover wordt ingestemd.⁹ De toevoeging van artikel 100 hieraan is dat het kabinet vooraf het parlement moet informeren over de inzet van strijdkrachten, om de internationale rechtsorde verder te handhaven of te bevorderen. Alleen onder bijzondere omstandigheden, zoals geheimhouding of verhindering van verstrekking van informatie, mag het kabinet pas op een later moment het parlement inlichten.¹⁰

Hoewel deze missies dus allemaal na de instelling van de nieuwe wetten van start gingen, spelen zij zich wel af in verschillende tijden. Zo begonnen de missies in Afghanistan en Irak in 2001 en 2003 terwijl de missie in Mali pas in 2014 van start ging en nog steeds niet volledig is afgesloten. Desondanks is voor deze missies gekozen, omdat op deze manier het onderzoek een volledig beeld kan geven van het besluitvormingsproces van het kabinet en van hoe het kabinet de deelname aan deze vredesmissies legitimeerde na de instelling van de nieuwe wetten.

Theoretisch kader

Securitisering

In dit onderzoek is het van belang om een goed begrip te hebben van het concept van securitisering, omdat op deze manier kritisch gekeken kan worden naar de manier waarop het Nederlandse kabinet de vredesmissies legitimeerde, en welke problemen deze manier met zich meebracht.

Zoals eerder is gezegd is securitisering een theorie die in 1983 is bedacht door De Copenhagen School. Dit is een academische school, die is gespecialiseerd in Internationale Betrekkingen en veiligheidsstudies, en van deze school maakten Barry Buzan, Ole Waever en Jaap de Wilde deel uit. De Copenhagen School presenteerde met

⁸ Toetsingskader 2014, Inleiding <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl › blg-336404> geraadpleegd op 12 december 2019.

⁹ Nederlandse grondwet, art. 90, en art. 97.

¹⁰ Toetsingskader 2014, Inleiding

het concept van securitisering een breder kader waarbij de veiligheidsagenda open moest staan voor verschillende soorten dreigingen.¹¹ Dit bredere concept beschreven zij als de 'securityness' van een probleem, wat werd gedefinieerd door de intersubjectieve bevestiging tussen de actor en het publiek over een existentiële dreiging, die zij legitimeren om het probleem aan te pakken met buitengewone middelen.¹²

Securitisering combineert dus de politiek van het maken tot een dreiging met het managen en framen van de dreiging.¹³ Hierbij wordt het probleem op de veiligheidsagenda gezet en overgedragen aan het publiek door middel van 'speech act'. Dit houdt in dat een probleem door middel van spraak of beeld extra wordt aangedikt, waarbij wordt ingespeeld op de gevoelens van het publiek om zo steun te verkrijgen. Het doel van de securitiseringstheorie volgens de Copenhagen School is om te verklaren waarom en hoe sommige problemen op de veiligheidsagenda terechtkomen en waarom andere niet.

Binnen dit proces zijn twee spelers van belang. De eerste is de securitiserende actor. Dit is een (onofficiële) autoriteit, die een probleem als dreiging voorlegt door middel van een securitiseringsactie.¹⁴ Deze actor framed een bepaald probleem dus als een veiligheidsdreiging en is gebaseerd op objectiviteit. In het geval van deze scriptie is dit het Nederlandse kabinet ten tijde van de missies.

De tweede speler is het publieke en deze actor is relevant wanneer het gaat om het plaatsen van een dreiging op de veiligheidsagenda. Buzan, Waever en De Wilde stellen over deze actor:

'Successful securitization is not decided by the securitizer but by the audience of the security speech act: Does the audience accept that something is an existential threat to a shared value?'¹⁵

Het publiek bepaalt dus wanneer zij akkoord gaat met de buitengewone maatregelen die genomen gaan worden tegen de aangenomen dreiging. De buitengewone maatregel is hierin het inzetten van Nederlandse militairen op buitenlandse gronden.

¹¹ Barry Buzan, Ole Waever en Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, (1998), 34.

¹² Paul Roe, "Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision to Invade Iraq," *Security Dialogue* 39:6 (2008), 615.

¹³ Thierry Balzacq, Sarah Leonard, Jan Ruzicka, 'Securitization Revisited: Theory and Cases,' *International Relations* 30:4 (Aug. 2015), 495.

¹⁴ Balzacq, Leonard, Ruzicka, 'Securitization Revisited', 495.

¹⁵ Buzan, Waever, de Wilde, *Security: A New Framework*, 31.

Deze laatste actor bestaat uit het algemene publiek en het 'formele' publiek. Het algemene publiek is in dit geval het Nederlandse volk. Zij geeft hierbij morele steun voor de 'securityness' van een bepaald probleem. Belangrijker is echter de formele steun. Deze steun wordt vaak gegeven vanuit de regering, omdat de regering gaat over de buitengewone maatregelen die wel of niet genomen gaan worden.¹⁶ In het geval van de vredesmissies bestaat het formele publiek uit de grootste politieke partijen. Zij moeten overtuigd worden en samen tot een beslissing komen over het inzetten van Nederlandse militairen.

Paul Roe is gespecialiseerd in de evolutie van de securitiseringstheorie en hij stelt dat door deze twee soorten het publiek de securitisering ook uit twee delen bestaat. De eerste fase is het accepteren van een geframed probleem als een veiligheidsdreiging, dit is de eerder genoemde politisering. De tweede fase gaat vervolgens om het accepteren van de buitengewone aard van maatregelen, die genomen gaan worden tegen deze dreiging, ook wel de securitisering.¹⁷ De focus gaat in dit onderzoek uit naar het Nederlandse kabinet, en niet zo zeer naar de Nederlandse publieke opinie over deze missies. Deze scriptie maakt gebruik van de twee fases, zoals deze door Roe zijn beschreven. Dit geeft een duidelijk overzicht van de Nederlandse besluitvorming.

Het 'silence problem' binnen veiligheidsstudies

Nu het concept van securitisering is uitgelegd, is het van belang om hier ook kritisch naar te kijken en om te analyseren welke problemen hierbij een rol spelen. Zoals in het historiografisch debat al is genoemd, geven Kappler, Bilgin en Newman kritiek op de securitiseringstheorie door de focus te leggen op de manier waarop deze theorie wordt gebruikt voor de legitimering van militaire inzet.

Sarah Bertrand is gespecialiseerd in internationale politieke theorieën en zij gaat in haar artikel, genaamd 'Can the subaltern securitize? Postcolonial perspectives on securitization theory and its critics', hier nog dieper op in. In haar artikel vormt ze vanuit de kritiek een nieuwe theorie over de securitiseringstheorie. Hierin onderscheidt zij vier verschillende soorten van het 'silence problem'. Voor het onderzoek van deze scriptie is de vierde vorm het meest van belang. Deze vorm van het 'silence problem' is die van het *speaking for*, oftewel het spreken van veiligheid vóór anderen. Doordat de

¹⁶ Roe, 'Actor, Audience(s) and Emergency Measures', 616.

¹⁷ Ibidem, 632.

gemarginaliseerde groep ‘gesilenced’ wordt, kunnen anderen spreken voor deze mensen, en omdat er daarmee al vóór hen wordt gesproken, wordt het nog lastiger om zich te securitiseren in de eerste plaats.¹⁸

Dit idee van ‘speaking for’ veroorzaakt een groot probleem binnen het securitiseren van veiligheidskwesties. Zo kan het ‘speaking for’ een politieke actie zijn, waarmee echter misbruik wordt gemaakt van het ‘silence problem’. Autoriteiten van buiten de groep of het land grijpen daarbij in, omdat zij wel politieke actie kunnen ondernemen. Hierbij wordt er aangenomen dat de groep of het land een veiligheidsprobleem kent, en dat het dit probleem niet kan securitiseren. Deze autoriteit van buitenaf denkt daarentegen dat zij wel in staat is om het probleem aan te kunnen.¹⁹ In dit geval is de autoriteit van buitenaf de VN en het Nederlandse kabinet, welke het als hun taak zien om landen met problemen te helpen.

Deze vorm van securitisering heeft niet alleen een zwijgend effect, maar heeft ook een koloniale dimensie. Het westen stelt zich hierbij namelijk wel in staat om een veiligheidsdreiging op te lossen en wil dit dan ook oplossen, zodat het de westerse idealen schikt.²⁰ Bertrand linkt dit dan ook aan een vorm van de ‘white man’s burden’, waarbij het westen zich verplicht voelt om ‘minder ontwikkelde’ volken te helpen met ontwikkelen.²¹ Hier heeft met name André Gerrits, professor Internationale Studies en Global Politics, over geschreven in zijn boek genaamd ‘Democratie door Interventie, De nieuwe White Man’s Burden?’. ‘The White Man’s Burden’ is een gedicht geschreven door schrijver Rudyard Kipling in 1899.²² Met dit gedicht werd het imperialisme gelegitimeerd op basis van het goddelijke gegeven dat het blanke ras voorbestemd was om het niet-blanke ras te beschaven en te helpen ontwikkelen op economisch, sociaal en cultureel vlak. Gerrits voegt hier aan toe: ‘Kolonialisme diende de politieke, militaire, economische, en ideologische (religieuze) belangen van de Europese mogendheden.’²³ In zijn onderzoek vraagt hij zich af of het Westen wel het recht heeft om in naam van democratie, welke gebaseerd is op onze ideeën, te bemoeien met de situatie in andere landen.

¹⁸ Sarah Bertrand, ‘Can the Subaltern Securitize? Postcolonial Perspectives on Securitization Theory and its Critics,’ *European Journal of International Studies* 3:3 (2018), 290.

¹⁹ Bertrand, ‘Can the Subaltern Securitize?’, 288-289.

²⁰ Ibidem, 282.

²¹ Ibidem, 290.

²² Rudyard Kipling, ‘The White Man’s Burden’, *Peace Review, A Journal of Social Justice*. Vol. 10, 3. (1998), 311-312.

²³ Gerrits, A., *Democratie door Interventie, De nieuwe White Man’s Burden?*, 22.

Deze scriptie gebruikt zijn idee van democratische interventie als een vorm van white man's burden om toe te passen op het gebruik van securitisering als legitimering voor militaire interventie.

In deze scriptie ligt de focus op het concept van 'speaking for' als een politieke actie waarin misbruik wordt gemaakt van dit 'silence'-probleem, welke een vorm creëert van white man's burden. Het Nederlandse kabinet heeft besloten om deel te nemen aan de genoemde vredesmissies, omdat deze landen zelf de situatie niet meer konden controleren. De focus gaat hierbij dan ook uit naar de vraag of deze manier van securitiseren daadwerkelijk problematisch is, omdat het een politieke koloniale orde implementeert.

Hoofdstuk 1: ISAF Afghanistan

Situatie Afghanistan

Op 11 september 2001 vond een van de grootste terroristische aanslagen plaats in de Verenigde Staten. Al Qaida werd schuldig bevonden en onder leiding van de toenmalige president George W. Bush werd de 'War on Terror' gestart. De Verenigde Staten stelden dat alle landen moesten samenwerken om het terrorisme te bestrijden en het ontstaan van deze organisaties te voorkomen.²⁴

Niet veel later, op 7 oktober 2001, startte *Operation Enduring Freedom* (OEF) in Afghanistan. De Verenigde Staten hadden geconcludeerd dat de extremistische islamitische groepering de taliban Al Qaida hielp om leden onder te brengen. Op dat moment hadden de taliban de macht in Afghanistan, wat ervoor zorgde dat Al Qaida zich vrij kon bewegen en vrij kon opereren. De Bush Administration concludeerde dat om de 'War on Terror' te winnen, de taliban geen macht meer mochten hebben. Door een militaire invasie konden zowel de taliban als Al Qaida worden uitgeschakeld.²⁵ Dit vormde de start van een internationale samenwerking tegen het terrorisme, waar Nederland ook deel van uit maakte.²⁶ Nederland is vanaf dat moment tot augustus 2010

²⁴ George W. Bush, *Decision Points* (2011) PDF e-book, hoofdstuk *Day of Fire*, 14.

²⁵ Bush, *Decision Points*, 18.

²⁶ Operation Enduring Freedom, <https://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>, geraadpleegd op 20 december 2019.

actief geweest in Afghanistan, maar besloot als eerste zijn troepen terug te trekken uit het land.²⁷

De start van de Nederlandse deelname

Gelijk na de aanslagen van 9/11 kwam terrorismebestrijding op de Nederlandse politieke agenda terecht. Zo werd onder andere gesteld dat de strijd tegen terrorisme vroeg om internationale samenwerking, waarvan Nederland ook deel wilde uitmaken. Zo werden er afspraken gemaakt voor een strijd in samenwerking met de Verenigde Staten en hun partners en met de Europese Unie.²⁸ Deze samenwerking werd versterkt toen door de Noord-Atlantische Raad werd besloten dat artikel 5 van het NAVO-Verdrag van toepassing was op deze situatie.²⁹ Dit artikel luidt als volgt:

‘The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all; and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence (...) will assist the Party or Parties...’³⁰

Nederland had vanwege dit artikel eigenlijk geen keuze om deel te nemen aan de OEF, maar het Nederlandse kabinet bleef de situatie toch bediscussiëren. Daarbij ging het voornamelijk over wat Nederland zou gaan betekenen in deze strijd en wat het hiervoor zou gaan leveren.³¹ Uiteindelijk werd besloten dat Nederland zowel maritieme steun als luchtsteun zou geven in de OEF, maar het kabinet bleef terughoudend over het verzoek tot inzetten van grondtroepen.³² Nadat de taliban succesvol waren verdreven uit Afghanistan, besloot het Nederlandse kabinet dat het graag zou willen deelnemen aan een door de VN-gemandateerde veiligheidsmacht. Het kabinet liet weten dat dit zowel wenselijk als mogelijk was, maar de vraag was nog wel om welke veiligheidsmacht dit zou gaan.³³

²⁷ Operation Enduring Freedom, <https://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>, geraadpleegd op 20 december 2019.

²⁸ Kamerstuk 27 925, nummer 10, 5 oktober 2001, 1.

²⁹ Kamerstuk 27 925, nummer 15, 9 november 2001, 1.

³⁰ Noord-Atlantisch Verdrag, Washington, 04-04-1949, artikel 5.

³¹ Kamerstuk 27 925, nummer 15, 9 november 2001, 3.

³² Kamerstukken 27 925, nummer 24, 9 november 2001, 2.

³³ Kamerstukken 27 925, nummer 32, 11 december 2001, 2.

Deze wens werd werkelijkheid toen de VN Resolutie 1386 aannamen en toen de Veiligheidsraad de ISAF-missie startte, waarin Nederland een rol mocht gaan spelen. Met de melding van wenselijkheid van deelname vanuit het Nederlandse kabinet aan het parlement werd de situatie in Afghanistan pas echt op de Nederlandse politieke agenda gezet, omdat de interesse in dit geval vanuit Nederland zelf kwam, en niet alleen aanwezig was vanwege internationale betrekkingen.³⁴ In de artikel 100-brief, die volgde op 21 december 2001, stond welke rol Nederland zou krijgen en wat de doelen waren van deze missie, mocht de meerderheid van het parlement instemmen met de deelname.

Securitisering door het Nederlandse kabinet

Met de komst van de artikel 100-brief kwam ook de discussie op gang over de betekenis van Nederland in deze missie. Van de uiteindelijke 30.000 militairen³⁵ die deelnamen aan de missie besloot het kabinet in eerste instantie 200 militairen ter beschikking te stellen, die een versterkte mobiele luchtinfanterie vormden.³⁶ Deze deelname was aanvankelijk bedoeld voor een periode van zes maanden, maar zoals eerder al is gesteld in deze scriptie zou Nederland uiteindelijk pas stoppen met zijn actieve deelname in 2010.

De redenen voor deelname aan de ISAF-missie waren ten eerste dat Nederland geen volledige eigen keuze had, omdat in de VN-resolutie 1386 stond dat er van alle deelnemende landen werd verwacht dat zij militairen en onder andere uitrustingen zouden leveren.³⁷ De deelname was echter ook wenselijk vanuit het Nederlandse kabinet zelf, omdat het van mening was dat de internationale rechtsorde werd bevorderd wanneer Nederland participeerde. Op deze manier kon Afghanistan geholpen worden met het opzetten van een goed functionerend democratisch bestuur.³⁸

Een andere reden waarom het Nederlandse kabinet wilde deelnemen aan ISAF was om een grote vluchtelingenstroming naar Nederland te voorkomen. Het kabinet wilde dit met name voorkomen, omdat er al 30.000 Afghaanse vluchtelingen waren opgevangen. Door middel van de deelname aan deze missie wilde het kabinet ervoor

³⁴ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001.

³⁵ Veteranen instituut, <https://www.veteraneninstituut.nl/missie/afghanistan/>, geraadpleegd op 20 december 2019.

³⁶ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001, 2.

³⁷ United Nations Security Council, S/RES/1386, 20 december 2001, 2.

³⁸ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001, 3.

zorgen dat de Afghaanse economie werd hersteld en dat er een nieuwe duurzame politiek ontstond.³⁹

Afghanistan werd tevens neergezet als een van de zwakste landen ter wereld, met een gecriminaliseerde economie en zwakke institutionele structuren. Hiermee dacht het kabinet dat er een afname zou ontstaan van het aantal vluchtelingen.⁴⁰ Daarmee werd de situatie in Afghanistan geseuritiseerd, door aandacht te besteden aan de problemen die de situatie Nederland zou gaan opleveren wanneer er werd besloten om niet deel te nemen. Daarbij werd Afghanistan neergezet als een zwak land, dat hulp nodig had. Ook werd de situatie geseuritiseerd, omdat door het VN-mandaat werd gesteld dat ISAF alle noodzakelijke maatregelen mocht treffen, om de doelen van de missie te behalen. Deze doelen hadden betrekking op het herstellen van de regering en het zorgen voor veiligheid in Afghanistan.⁴¹

Een andere reden waarom het Nederlandse kabinet wilde deelnemen aan de missie kwam voort uit artikel 90. Hierin stond dat het de taak van de regering was om de internationale rechtsorde te allen tijde te bevorderen.⁴² Door deel te nemen aan ISAF bleef Nederland een loyale partner aan de VN en kon het aan zijn eigen plicht voldoen. Uiteindelijk stemde het parlement in met de deelname op basis van een grote meerderheid en werden de eerste militairen uitgezonden als gevolg van de geseuritiseerde situatie in Afghanistan.⁴³

Wat problematisch was aan de legitimering van deze democratische interventie was niet alleen het feit dat de problemen in Afghanistan geseuritiseerd werden, maar ook dat het doel van de operatie draaide om het assisteren van de Afghaanse interim-regering bij het herstellen en handhaven van de veiligheid. Dit is een duidelijk voorbeeld van 'speaking for', omdat er werd gesteld dat Afghanistan zelf niet in staat was om de conflicten op te lossen. Bovendien kwam de missie niet neer op assisteren, maar ging het om volledige bemoeienis met het herstellen van de regering. Dit bleek toen keer op keer werd besloten om de periode van deelname aan de missie te verlengen.⁴⁴ Het kabinet legitimeerde dit via securitisering, door te stellen dat de Nederlandse aanwezigheid op de lange termijn noodzakelijk was om een langdurig resultaat te kunnen bereiken, zolang

³⁹ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001, 3-4-5.

⁴⁰ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001, 3-4-5.

⁴¹ Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001, 10.

⁴² De Nederlandse grondwet, hoofdstuk 5, paragraaf 2, overige bepalingen, artikel 90.

⁴³ Kamerstukken 27 925, nummer 55, 12 april 2002, 5-6.

⁴⁴ Kamerstukken 27 925, nummer 119, 5 maart 2004, 1.

de situatie in Afghanistan een bedreiging bleef voor de internationale vrede en veiligheid.⁴⁵

In 2006 kreeg Nederland de verantwoordelijkheid over de Afghaanse provincie Uruzgan. Daarbij legitimeerde het kabinet deze missie opnieuw op basis van zijn plicht om de wereld te beschermen volgens artikel 90. Deze deelname zou aanvankelijk van korte duur zijn, namelijk voor een periode van twee jaar. De missie in Uruzgan bleek echter gevaarlijker te zijn dan de voorgaande rol waarin de Nederlandse militairen zich bevonden.⁴⁶ De militairen werden slachtoffer van verschillende dodelijke aanvallen van de taliban, waardoor het kabinet begon te twijfelen aan zijn verdere deelname aan ISAF. Uiteindelijk werd echter besloten dat de missie kon blijven rekenen op Nederlandse steun, om daarmee vrede, veiligheid en democratie te creëren.⁴⁷ Bovendien had het kabinet interesse in de missie vanwege het beschermen van de Nederlandse nationale veiligheid, want zolang de situatie in Afghanistan nog instabiel was, was deze situatie ook een gevaar voor Nederland.⁴⁸

De situatie in Afghanistan werd dus tweemaal gesecuritiseerd en Nederland bleef deelnemen aan de missie op basis van artikel 90, aan de hand waarvan werd gesteld dat het zijn plicht was om te helpen met het herstellen van de Afghaanse democratie, economie en veiligheid. Het feit dat Nederland de periode van aanwezigheid steeds bleef verlengen op basis van dit artikel is problematisch. Daarbij kan tevens worden gesteld dat een koloniale relatie is ontstaan tussen Nederland en Afghanistan, doordat Nederland de militaire democratische interventie bleef legitimeren door middel van securitisering. Nederland stelde dat het zijn 'plicht' was om dit zwakke en gevaarlijke land te helpen, wat een vorm is van 'speaking for' en van 'white man's burden', hoewel dit is verwoord als een 'democratische interventie.' Dit wordt versterkt doordat Nederland zich verantwoordelijk voelde voor Afghanistan en doordat het mede handelde uit eigenbelang, omdat het de komst van vluchtelingen wilde stoppen en zijn eigen veiligheid wilde waarborgen.

In 2010 trokken de Nederlandse troepen zich terug uit Uruzgan, nadat het parlement geen meerderheid meer kon vormen over nog een verlenging van de missie, ondanks dat deze verlenging wel wenselijk was. Desondanks konden de VN blijven

⁴⁵ Kamerstukken 27 925, nummer 133, 28 juni 2004, 1-2.

⁴⁶ Kamerstukken 27 925, nummer 226, 1 september 2006, 4.

⁴⁷ Kamerstukken 27 925, nummer 248, 3 maart 2007, 1-2.

⁴⁸ Kamerstukken 27 925, nummer 279, 30 oktober 2007, 1-2.

rekenen op Nederlandse steun, omdat er ongeveer 550 soldaten achterbleven die de Afghaanse politie zouden ondersteunen en trainen, wat tegenwoordig nog steeds actief is.⁴⁹ Dit kan worden gezien als problematisch, omdat Nederland zich nog steeds bemoeit met en wil helpen met het verbeteren van de Afghaanse regering.

Hoofdstuk 2: SFIR Irak

Situatie Irak

Ook Irak werd gezien als een vijand in de ‘War on Terror’. De Verenigde Staten vermoedde dat dictator Saddam Hoessein in het bezit was van massavernietigingswapens en daarbij ook hulp verleende aan terroristische organisaties, waaronder Al Qaida.⁵⁰ Op 8 november 2002 werd er door de VN een ultimatum gesteld om verduidelijking te geven over het bezit en de ontwikkeling van massavernietigingswapens.⁵¹ Saddam Hoessein gaf hier niet aan toe met als gevolg het militair ingrijpen van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Binnen de VN werd er geen meerderheid verkregen voor de invasie. Desondanks besloten de Verenigde Staten en het Verenigde Koninkrijk om de militaire interventie genaamd *Operation Iraqi Freedom* (OIF) van start te laten gaan.⁵² De missie was echter van korte duur aangezien deze begon op 20 maart 2003 en in mei datzelfde jaar George W. Bush stelde dat de missie tot een succesvol einde was gekomen.⁵³

De korte duur van deze missie was het gevolg van snel en op grote schaal innemen van belangrijke grondgebieden waardoor Saddam Hoessein zijn macht afnam.⁵⁴ Met het einde van de militaire invasie inzicht werd de volgende missie gestart. Dit was net zoals in Afghanistan een missie gefocust op de wederopbouw. Het land weer stabiel en veilig maken met een betrouwbare democratische regering, waren de uitgangspunten van de missie genaamd *Stabilization Force Iraq* (SFIR).⁵⁵ Nederland was

⁴⁹ Defensie, <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2019/04/09/nederlandse-militairen-leren-afghanen-talibanleden-en-criminelen-te-arresteren>, geraadpleegd op 13 januari 2020.

⁵⁰ Bush, *Decicion Points*, hoofdstuk *Iraq*, 11.

⁵¹ United Nations Security Council, S/RES/1441, 8 november 2002.

⁵² Christ Klep en Richard van Gils, *Van Korea tot Kabul: de Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945*. (2005, Den Haag), 468-473.

⁵³ Bush, *Decicion Points*, hoofdstuk *Iraq*, 14.

⁵⁴ *Ibidem*, 21.

⁵⁵ Kamerstukken 23 432, nummer 118, 6 juni 2003, 1.

wederom geïnteresseerd in dit type missie en nam hier uiteindelijk deel aan van 2003 tot 2005.

De start van de Nederlandse deelname

Nederland wilde, net zoals in Afghanistan, liever niet deelnemen aan de invasie door militairen uit te zenden. Er werd in eerste instantie besloten door het kabinet om de missie in Irak vooral op politieke grond te steunen.⁵⁶ Hier bleef het gedurende de maanden dat OIF actief was ook bij. Desondanks sloot het kabinet niet uit dat zij bereid was om in een latere fase van de missie wel militairen uit te zenden.

Nog aan de start van de OIF missie liet Nederland al weten een grote interesse te hebben in een actieve deelname bij het herstel van Irak. Of dit ook wenselijk was vanuit de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de VN was nog de vraag.⁵⁷ Met deze snelle bekendmaking van interesse door het kabinet begon de politisering van Irak. Nog geen twee weken later, op 11 april 2003, werd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Defensie een onderzoek gestart over de mogelijkheid, haalbaarheid en wenselijkheid van een militaire bijdrage aan de missie.⁵⁸ Deze wens werd echter pas werkelijkheid toen de nieuwe regering onder premier Balkenende het definitieve besluit nam om deel te nemen aan ISAF.⁵⁹ Wederom had Nederland hier niet het volledige zeggenschap over, zij waren gebonden aan de VN veiligheidsraad resolutie 1483. Hierin werd gesteld:

‘Welcoming further the willingness of Member States to contribute to stability and security in Iraq by contributing personnel, equipment, and other resources under the Authority.’⁶⁰

Het kabinet kon dus niet bepalen of zij deel gingen nemen, zij konden echter wel bepalen in welke mate en op welke manier zij actief zouden zijn in deze missie. In de artikel 100-brief, die volgde op 6 juni 2003, stond dat het haalbaar was om een militaire bijdrage te leveren in de stabilisatiemissie en maakte het kabinet duidelijk hoe

⁵⁶ Kamerstukken 23 432, nummer 105, 11 april 2003, 1.

⁵⁷ Kamerstukken 23 432, nummer 104, 1 april 2003, 4.

⁵⁸ Kamerstukken 23 432, nummer 105, 11 april 2003, 1.

⁵⁹ Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003.

⁶⁰ United Nations, Security Council, S/RES/1483, 22 mei 2003, 2.

zij hun rol gingen invullen. Met de komst van deze brief was de situatie in Irak gepolitiseerd en begon de discussie betreft het idee van het kabinet over het invullen van deze rol.⁶¹

Securitisering door het Nederlandse kabinet

In de artikel 100-brief stelde het kabinet voor om deel te nemen aan de stabilisatiemissie gedurende een periode van zes maanden. Deze steun voor SFIR zou echter pas eindigen wanneer er een stabiele Iraakse regering was gevestigd.⁶² Op verzoek van de Britten werden de Nederlandse troepen ingezet in de provincie Al-Muthanna in het zuiden van Irak. Het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten behielden de verantwoordelijkheden en besloten over de operaties.⁶³

Zoals eerder al gesteld was een van de gronden voor de deelname van Nederland de VN resolutie 1483. Het kabinet verwoordde het doel van deze resolutie als:

‘De Autoriteit wordt opgeroepen het welzijn van het Iraakse volk te bevorderen door effectief bestuur van het grondgebied, in het bijzonder door herstel van veiligheid en stabiliteit en het scheppen van voorwaarden waardoor het Iraakse volk in vrijheid de eigen politieke toekomst kan bepalen.’⁶⁴

De Autoriteit is in dit geval de VN onder leiding van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Het kabinet stelde hiermee dat het Iraakse volk niet in staat was om zichzelf te ontwikkelen en zij hierbij hulp nodig hadden. Dit is problematisch omdat het hier gaat om ‘speaking for’ en ook zeker een vorm is van white man’s burden. Het kabinet impliceert hier dat zij wél in staat is om de probleemsituatie op te lossen en hen te helpen met het ontwikkelen van een stabiele democratische regering. Het Nederlandse kabinet acht deze hulp zelfs als noodzakelijk.⁶⁵ Deze noodzakelijkheid kwam nog meerder malen naar voren toen het kabinet stelde dat zij het als een plicht zagen om Irak te herstellen tot een veilig en stabiel land.⁶⁶

⁶¹ Kamerstukken 23 432, nummer 117, 18 juni 2003, 1.

⁶² Kamerstukken 23 432, nummer 117, 18 juni 2003, 32.

⁶³ Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003, 1.

⁶⁴ Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003, 2.

⁶⁵ Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003, 5.

⁶⁶ Kamerstukken 23 432, nummer 117, 18 juni 2003, 12.

Deze resolutie was echter niet de enigste reden waarom het kabinet graag deel wilde nemen aan deze vredesmissie. Zo speelden ook economische belangen een rol. Irak was namelijk in bezit van een grote olievoorraad die ten tijde van Saddam Hoessein niet beschikbaar waren voor het buitenland. Met deze militaire interventie begonnen ook de onderhandelingen over het transporten van deze olie naar het buitenland. Met name de Verenigde Staten, maar ook Nederland waren hier in het bijzonder in geïnteresseerd.⁶⁷

Daarbij was ook de Nederlandse veiligheid van belang. Wanneer de missie namelijk zou falen zou dit niet alleen een negatief effect hebben op het land zelf, maar ook internationaal. Als resultaat hiervan zouden er nieuwe terroristische groeperingen ontstaan en een vluchtelingenstroom. Om dit te voorkomen zou Nederland zich dus actief moeten inzetten in SFIR om zo ook zijn eigen veiligheid te waarborgen.⁶⁸

Wat problematisch was aan de legitimering van deze democratische interventie was niet alleen het feit dat de problemen in Irak gesecuritiseerd waren, maar ook dat het doel van de operatie draaide om de noodzakelijkheid van het assisteren bij het opbouwen van een stabiel en veilig Irak en een democratische regering. Dit is een duidelijk voorbeeld van 'speaking for', omdat er werd gesteld dat Irak zelf niet in staat was om de conflicten op te lossen. Tevens is dit problematisch om het feit dat Nederland het als zijn plicht zag om dit doel te bereiken en daarbij ook deelnam vanwege eigen belang. Dit is dus wel degelijk een vorm van white man's burden.

⁶⁷ Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003, 6.

⁶⁸ Kamerstukken 23 432, nummer 120, 25 juni 2003, 6.

Hoofdstuk 3: MINUSMA Mali

Situatie Mali

In 1960 werd Mali een onafhankelijke staat en na een lange periode van Franse overheersing werd er toen plaatsgemaakt voor een nieuwe regering. Voor deze regering bleek het echter lastig om haar autoriteit te vestigen. Dit kwam doordat de regering een groot gebied had, dat bestond uit het noorden, het zuiden en twee woestijngebieden. Deze gebieden werden bewoond door zowel Toeareg als Arabische gemeenschappen, wat leidde tot grote spanningen en tot de vestiging van een militaire leiding in het noorden.⁶⁹ Deze spanningen, die voortkwamen uit de politieke en economische ondergeschiktheid van het noorden ten opzichte van het zuiden, vormden de basis voor de opstanden en het falen van de gecentraliseerde staat.⁷⁰

De start van de Nederlandse deelname

Op 12 april 2012 besloot de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken meneer H. Knapen om hulp aan de Malinese overheid en bevolking stop te zetten, als gevolg van de staatsgreep van 21 maart. Dit was het gevolg van het ontstaan van de National Movement for the Liberation of Azawad (MNLA). Deze partij zorgde ervoor dat de verschillende rebellenfracties zich verenigden en zich hebben kunnen ontwikkelen tot sterke milities. Het noorden van Mali werd hierdoor een voedingsbodem voor andere groeperingen, waaronder voor extremistische islamitische groeperingen.⁷¹

Het leger zette president Amadou Toumani Touré af, waardoor ook de meeste democratische instellingen wegvielen. De regering had nu te kampen met islamitisch groeperingen die hun eigen autoriteit vestigden in het noorden, en met een militaire junta in het zuiden.⁷²

Meer dan een jaar later bleken de problemen in Mali nog niet opgelost te zijn, maar de Nederlandse hulp was wel nog steeds bevroren. Ondertussen was wel de missie

⁶⁹ Chauzal, G., & van Damme, T., *The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis*. (The Hague: Clingendael institute of International Relations 2015), 8.

⁷⁰ Chauzal & van Damme, 'The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis', 17.

⁷¹ Chauzal & van Damme, 'The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis', 16.

⁷² Chauzal & van Damme, 'The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis', 47.

genaamd *African-led International Support Mission to Mali* (AFISMA) van start gegaan. Deze interventie werd geleid door verschillende Afrikaanse landen en werd daarbij ondersteund door verschillende Westerse landen, zoals Frankrijk.⁷³

Op 11 januari 2013 startte *Operatie Serval*, een militaire interventie die werd geleid door Frankrijk. Door middel van militair ingrijpen probeerde deze operatie te voorkomen dat de rebellen en andere extremistische groeperingen zich verplaatsten naar het zuiden. Niet alleen Frankrijk nam deel aan de missie, er ontstond ook vanuit de Europese Unie een trainingsmissie, genaamd *European Union Training Mission Mali* (EUTM). Het doel van deze missie was om het Malinese leger te hervormen en te begeleiden.⁷⁴

Nederland was geïnteresseerd in een deelname en onderzocht de wenselijkheid en haalbaarheid hiervan. Op 3 juli 2013 was hierin geen plek voor een Nederlandse bijdrage, ondanks grote interesse vanuit Nederland. Andere Europese landen hadden alle plaatsen al vervuld. Nederland bleef achter, omdat het kabinet niet tot een overeenstemming kon komen of het militairen in Afrika moest inzetten.⁷⁵

Samen met de Fransen en met de Afrikaanse landen ontstond een iets stabielere situatie, waardoor het tijd was voor het volgende plan: *Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali* (MINUSMA). Deze missie werd gestart door de VN resolutie 2100 op 25 april 2013 en was de opvolger van AFISMA. Het uitgangspunt van deze missie was om te zorgen voor een stabiel Mali op de lange termijn.⁷⁶ In de volgende paragraaf wordt gekeken naar de Nederlandse deelname aan deze missie, die in 2014 van start ging.

Met deze nieuwe missie in het vooruitzicht zetten de ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zich gezamenlijk in voor de mogelijkheid en wenselijkheid van een geïntegreerde Nederlandse bijdrage aan MINUSMA.⁷⁷ Dit was een kans voor Nederland om zijn internationale reputatie te verbeteren, zeker nadat Nederland niet deelnam aan EUTM Mali. In april 2014 begon de Nederlandse deelname.⁷⁸

⁷³ United Nations Security Council, S/RES/2085, 20 december 2012.

⁷⁴ Chauzal & van Damme, 'The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis', 47.

⁷⁵ Kamerstukken 29 521, nummer 209, 03 juli 2013

⁷⁶ United Nations Security Council, S/RES/2100, 25 april 2013.

⁷⁷ Kamerstukken 29 521, nummer 210, 19 juli 2013

⁷⁸ Defensie, <https://www.defensie.nl/onderwerpen/missie-in-mali>, geraadpleegd op 13 december 2019.

Hiermee stond het onderwerp ‘Mali’ echter nog steeds niet hoog op de politieke agenda. Pas later besloot Nederland zich hard te maken om deze keer wel deel te nemen aan missies, toen bleek dat Nederland zijn prestige op deze manier aan het verliezen was, mede doordat het niet had deelgenomen aan EUTM Mali. Mali steeg daarom in Nederland op de politieke veiligheidsagenda en werd gezien als een probleem waarvoor buitengewone maatregelen nodig waren.⁷⁹ Met de komst van de artikel 100-brief was het proces van politisering naar securitisering voltooid en stuurde Nederland zijn eerste militairen naar Mali.

Securitisering door het Nederlandse kabinet

In de artikel 100-brief werd gesteld dat de VN Mali gingen begeleiden op weg naar een functionerende overheid. Nederland gaf hierbij een bijdrage van 368 militairen, waarmee Nederland de grootste deelnemer werd. De militairen zouden in de missie een specifieke bijdrage leveren, met name bij het opstarten van de missie, wat in eerste instantie twee jaar zou duren.⁸⁰

Het voornaamste doel van de Nederlandse krijgsmacht was om inlichtingen te vergaren. Wat hierbij opvallend was, was dat het artikel stelde: ‘de Nederlandse bijdrage vergroot de effectiviteit (en daarmee de kans op succes) van de missie aanzienlijk’.⁸¹ Dit was een gedurfde uitspraak na de Nederlandse militaire tegenslagen in het verleden, met name in Uruzgan en Srebrenica.

Uit deze brief komt naar voren dat een van de belangrijkste redenen voor de deelname aan de missie het belang van Nederland was. Ten eerste was deze deelname van belang om de internationale relaties te behouden en versterken.⁸² Nederland profiteerde hiervan en was afhankelijk van deze samenwerkingen. Ten tweede was Mali belangrijk voor Nederland vanuit economisch perspectief. Nederland stond namelijk als vijfde op de lijst van de grootste handelspartners met West-Afrika. Het beschikbaar houden van deze grondstoffen en energiebronnen was van belang voor de Nederlandse

⁷⁹ Kamerstukken 29 521, nummer A, 1-2, Artikel 100 brief, 5.

⁸⁰ Kamerstukken 29 521, Artikel 100 brief, 3.

⁸¹ Kamerstukken 29 521, nummer A, Artikel 100 brief, 5.

⁸² Kamerstukken 29 521, nummer A, Artikel 100 brief 3.

handel en industrie.⁸³ Het spreekt voor zich dat dit problematische beweegredenen zijn om deel te nemen aan een ‘vredesmissie’.

Verder valt het op dat humanitaire redenen niet of nauwelijks werden genoemd, maar dat economische redenen voor Nederland belangrijker waren. Dit was problematisch, omdat dit een imperiale relatie bevatte. Mali was voor Nederland van belang vanwege zijn grondstoffen. Op deze manier werd de problematiek in Mali gebruikt om de eigen belangen van Nederland te waarborgen.

De laatste en wellicht de meest belangrijke beweegreden voor de deelname was de veiligheid van Nederland zelf. Zo begint het kopje ‘gronden voor deelneming’ met: ‘Nederland heeft belang bij internationale veiligheid, stabiliteit, en een goed functionerende rechtsorde’.⁸⁴ In de Internationale Veiligheidsstrategie werd vastgesteld dat de aandacht hierbij voornamelijk uitging naar instabiele regio’s die dicht bij Europa liggen. Dit was zeker van belang toen de Verenigde Staten hun aandacht verschoven naar Azië, in plaats van Afrika. Het Nederlandse kabinet stelde dat Nederland hierdoor zelfstandig zijn belangen moest nastreven.

In Nederland werd Mali gezien als een probleem dat steeds groter zou worden wanneer niet zou worden ingegrepen. Zo werd gezegd dat ‘verdere destabilisatie van deze kwetsbare regio de aanwas van de stroom van migranten tot gevolg zal hebben die vanuit de en via de Sahel Europa proberen te bereiken.’ Problematisch daarbij was dat Mali van vroeger uit al op een kruispunt van smokkelroutes lag, waardoor het land vatbaar was voor mensenhandel en illegale migratie. Daarbij stelde het Nederlandse kabinet dat Mali door de instabiliteit een broedplaats was geworden van extremisme en een plek was geworden voor het opleiden van terroristen en het voorbereiden van terroristische aanslagen.⁸⁵

Deze redenen stonden beschreven in de artikel 100-brief als belangrijke redenen waarom Nederland deel zou moeten nemen. Kortom: de problemen moesten in de landen van oorsprong worden aangepakt en er moest niet worden gewacht totdat deze problemen zouden overslaan naar Europa, met name niet naar Nederland. Dit is een duidelijk voorbeeld van een ‘speech act’. Mali werd neergezet door de Kamerleden als gevaarlijk voor Nederland en als een veroorzaker van veel problemen. Op deze manier

⁸³ Kamerstukken 29 521, nummer A, Artikel 100 brief, 5.

⁸⁴ Kamerstukken 29 521, nummer A, Artikel 100 brief, 3.

⁸⁵ Kamerstuk 29 521, nummer A, Artikel 100 brief, 4.

werd extra angst en onrust gecreëerd, waardoor het parlement en de andere Kamerleden sneller de keus zouden maken om wel deel te nemen aan de missie.

In de Kamerdebatten over de beslissing over de deelname aan MINUSMA kwam dit nog sterker naar voren. Mali werd hierin geframed als een land vol met problemen, waar Nederland snel moest ingrijpen. Zo stelde meneer Van der Staaij van de SGP dat zijn partij voor een deelname was, omdat zij als partij wilden voorkomen dat er een radicaal islamitisch bolwerk zou ontstaan, wat zou leiden tot een vergroting van terreurdreigingen voor Nederland en tot de start van een grote migratiestroming.⁸⁶ Op deze manier werd Mali neergezet als een probleem voor de Nederlandse veiligheid, en om deze veiligheid te waarborgen, zouden buitengewone maatregelen moeten worden getroffen. Vandaar dat er werd ingestemd met de inzet van Nederlandse militairen in Mali.⁸⁷ De situatie in Mali werd daarmee geseuritiseerd, door middel van de verschillende ‘speech acts’ van het Nederlandse kabinet. Het kabinet zette de situatie in Mali onder meer neer als een dreiging voor de Nederlandse veiligheid.

Nu is het van belang om kritisch te kijken naar deze securitiseringstheorie, omdat deze theorie op vele uitspraken toe te passen valt en gecategoriseerd kan worden als ‘speech acts’. Echter, zoals eerder al is beschreven, draait het in deze scriptie niet om de securitisering, maar om de manier waarop deze securitisering is gebruikt als legitimering om deel te nemen aan de vredesmissies.

Wat problematisch was aan de legitimering van militair ingrijpen door middel van securitisering, was in het geval van Mali de positie van Nederland tegenover dit land. Mali werd eerst gezien als een zogenaamde ‘donor darling’.⁸⁸ Dit is een land, vaak een voormalige kolonie, dat bijstand verkrijgt van een westers land om zichzelf verder te kunnen ontwikkelen. Hier zit echter, vaak vanuit het westen, wel een bepaalde politieke interesse achter. Een Nederlands voorbeeld hiervan is het feit dat Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in Nederland één ministerie is.⁸⁹

Meneer Voorwind van de Christen Unie stelde echter dat Mali geen ‘donor darling’ meer was, maar gezien moest worden als een ‘failed state’.⁹⁰ Dit houdt in dat de overheid geen controle meer heeft over zijn eigen land. Voorwind constateerde dat dit in Mali het geval was, omdat er sprake was van corruptie, van een niet-functionerende

⁸⁶ Handeling nummer 36, item 10, 2.

⁸⁷ Handeling nummer 36, item 10, 2.

⁸⁸ Handeling nummer 36, item 10, 2.

⁸⁹ Kasper C. Goethals, <https://www.euractiv.com/section/development-policy/opinion/donor-darlings-are-political-not-scientific/>, geraadpleegd op 22 december 2019.

⁹⁰ Handeling nummer 36, item 10, 2.

overheid en van straffeloosheid.⁹¹ Om die reden was een democratische interventie nodig, om de regering en daarmee ook het land weer stabiel te krijgen.

De reden hiervoor is echter problematisch. Het ging hierbij in eerst instantie namelijk niet om vrede te creëren en om de veiligheid van het land zelf; Nederland zelf was het belangrijkste in deze missies. Vooraan stond daarbij de veiligheid van Nederland, en om die reden moesten de conflicten snel worden ingedamd, zodat de problemen zich niet konden verspreiden naar Nederland. Meneer Ten Broeke stelde hierover: ‘Zolang er in Mali geen door de overheid beheersbare veiligheidssituatie heerst worden Europese en Nederlandse economische, migratie- en veiligheidsbelangen negatief geraakt.’⁹² Daarmee werd besloten om deel te nemen aan de missie, omdat de veiligheid van Nederland en andere belangen hier afhankelijk van waren.

In de artikel 100-brief werd het volgende gesteld: ‘De Malinese overheid is niet goed in staat om basisdiensten te leveren aan de bevolking.’⁹³ Hierin komt het concept van ‘speaking for’ terug. Mali werd gezien als een land dat niet (meer) in staat was om zijn eigen veiligheidsproblemen op te lossen, en dus zagen andere landen het als hun taak om te helpen. Dit kan worden gezien als een vorm van ‘white man’s burden’. Nederland stelde zichzelf, weliswaar samen met andere landen en de VN, namelijk wel in staat om het probleem op te lossen en de democratie te herstellen. De belangrijkste beweegredenen hiervoor hadden echter niet te maken met de vrede in het land zelf, maar met de veiligheid van Nederland en met andere belangen voor Nederland, bijvoorbeeld op het gebied van de economie.

Juist dit ‘speaking for’ was de kernreden voor militaire interventie, omdat Mali zichzelf niet meer uit de problemen zou kunnen krijgen, of in ieder geval omdat de democratie van Mali moest worden hersteld volgens de ideeën van een westers land. Uiteraard zaten hier vaak goede bedoelingen achter, maar zoals in dit hoofdstuk is beschreven, was vaak geen sprake van een humanitaire gedachte erachter. Het draaide in de eerste plaats om Nederland zelf, om de positie van Nederland, zijn economie en bovenal zijn veiligheid. Dit maakte dat Nederland zich aanzienlijk in een hogere politieke positie achtte dan Mali, en juist dit bracht een koloniale relatie teweeg.

⁹¹ Handeling nummer 36, item 10, 2.

⁹² Handeling nummer 36, item 10, 6.

⁹³ Kamerstuk 29 521, nummer A, Artikel 100 brief, 9.

Conclusie

Wat duidelijk naar voren is in dit onderzoek is dat Nederland graag deelnam aan de stabilisatiefase van de militaire vredesmissies. Het Nederlandse kabinet was niet huiverig om deel te nemen aan de ‘strijd kant’ van deze vredesmissies, maar wilde graag deelnemen om de situaties weer te herstellen en om te helpen met het opbouwen van veilige democratieën.

Dit is echter het punt waarop militaire democratische interventies problematisch worden. Want hoewel deze vredesmissies vaak goed bedoeld zijn, ontstaat er situatie waar ‘speaking for’ actief is. Het kabinet zag het bij zowel Afghanistan als Irak als zijn plicht om te helpen met het creëren van een stabiele en veilige staat. De missies werden ook pas gestopt wanneer dit bereikt was, wat resulteerde in een vaak veel langere aanwezigheid van Nederlandse militairen.

Het Nederlandse kabinet maakte ook in vele mate gebruik van securitisering om de deelname te legitimeren. Door deze securitisering werden Afghanistan, Irak en Mali neergezet als zielige, hulpeloze landen die ook een negatief effecten zouden kunnen hebben op Nederland. Met name de situatie in Mali werd sterk gesecuritiseerd, wanneer we deze vergelijken met Afghanistan en Irak. In Afghanistan en Irak speelde met name de War on Terror een belangrijke rol voor de Nederlandse deelname. In dit onderzoek is echter geen verschil ontdekt tussen de legitimering voor een oud-kolonie, zoals Mali en een niet-westers gekoloniseerd land.

Kortom, Nederlandse kabinet legitimeerde dus zijn deelname aan de militaire democratische interventie door middel van securitisering. Door deze securitisering kon Nederland het beeld van de problematiek in Afghanistan, Irak en Mali extra aanzetten en zo een ‘noodzakelijke’ situatie schetsen waarin zij zich verplicht voelden om in te grijpen. In deze schets zaten ook de eigen belangen van Nederland verstoppt, deze waren onder andere het behouden van internationale relaties, het behouden van economische voordelen en boven al het veilig houden van Nederland zelf.

Omdat het Nederlandse kabinet bij alle drie deze missies het als zijn plicht zag om te helpen en zichzelf wél in staat achtte om deze problematiek op te lossen ontstond er een nieuwe vorm van white man’s burden. Dit keer niet door middel van kolonialisme, maar door middel van militaire democratische interventie.

Ik ben mij ervan bewust dat deze scriptie slechts een klein deel uitmaakt van een groter onderzoeksgebied. In dit onderzoek is enkel onderzoek gedaan naar de

belangrijkste kamerstukken wat betreft deze missies. Voor verder onderzoek zal er meer in detail getreden kunnen worden betreft de andere aspecten van de vredesmissies, zoals de humanitaire kant. Toch hoopt deze scriptie een bijdrage geleverd te hebben aan het onderzoek wat betreft de problemen van de securitiseringstheorie en de kritiek vorming op Westerse militaire interventies.

Bibliografie

Parlementaire stukken:

- De Nederlandse grondwet, hoofdstuk 5, paragraaf 2, overige bepalingen, artikel 90.
- De Nederlandse grondwet, artikel 97.

Afghanistan

- Kamerstukken 27 925, nummer 10, 5 oktober 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 15, 9 november 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 15, 9 november 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 24, 9 november 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 32, 11 december 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 35, 21 december 2001.
- Kamerstukken 27 925, nummer 55, 12 april 2002.
- Kamerstukken 27 925, nummer 119, 5 maart 2004.
- Kamerstukken 27 925, nummer 133, 28 juni 2004.
- Kamerstukken 27 925, nummer 226, 1 september 2006.
- Kamerstukken 27 925, nummer 248, 3 maart 2007.
- Kamerstukken 27 925, nummer 279, 30 oktober 2007.
- Noord-Atlantisch Verdrag, Washington, 04-04-1949, artikel 5.
- United Nations Security Council, S/RES/1386, 20 december 2001.
- United Nations Security Council, S/RES/1510, 13 oktober 2003.

Irak

- Kamerstukken 23 432, nummer 104, 1 april 2003.
- Kamerstukken 23 432, nummer 105, 11 april 2003.
- Kamerstukken 23 432, nummer 116, 6 juni 2003.
- Kamerstukken 23 432, nummer 117, 18 juni 2003.
- Kamerstukken 23 432, nummer 118, 6 juni 2003.
- Kamerstukken 23 432, nummer 120, 25 juni 2003.
- United Nations Security Council, S/RES/1441, 8 november 2002.

Mali

- Handeling nr. 36, item 10.
- Kamerstukken 32 605, nr. 85, 12-04-2012
- Kamerstukken 29 521, nr. 209, 03-07-2013
- Kamerstukken 29 521, nr. 210, 19-07-2013
- Kamerstukken 29 521, nr. A, 1-2, Artikel-100 brief
- United Nations Security Council, S/RES/2085, December 20, 2012.
- United Nations Security Council, S/RES/2100, April 25, 2013.

Online bronnen

- Cultureel woordenboek, <https://www.cultureelwoordenboek.nl/nederlandse-politiek/politisering>
- Defensie, <https://www.defensie.nl/onderwerpen/missie-in-mali>
- Defensie, <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2019/04/09/nederlandse-militairen-leren-afghanen-talibanleden-en-criminelen-te-arresteren>
- Goethals, K. C., <https://www.euractiv.com/section/development-policy/opinion/donor-darlings-are-political-not-scientific/>
- Het verhaal van Buitenlandse Zaken, <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/het-verhaal-van-bz/wereldwijd-voor-een-veilig-nederland>
- Nederlandse grondwet, art. 90, en art. 97.

- Operation Enduring Freedom, <https://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>
- Toetsingskader 2014, Inleiding <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-336404>
- Veteranen instituut, <https://www.veteraneninstituut.nl/missie/afghanistan/>

Secundaire literatuur

- Balzacq, T., Leonard, S., Ruzicka, J., 'Securitization Revisited: Theory and Cases,' *International Relations* 30:4 (aug. 2015).
- Buzan, B., Waever, O., en De Wilde, J., *Security: A New Framework for Analysis*, (1998).
- Bertrand, S., 'Can the Subaltern Securitise? Postcolonial Perspectives on Securitization Theory and its Critics,' *European Journal of International Studies* 3:3 (2018).
- Bilgin, P., 'The "Western-Centrism" of Security Studies: "Blind Spot" or Constitutive Practice?' *Security Dialogue*, 41:6 (2010).
- Chauzal, G., & Van Damme, T., *The roots of Mali's conflict, Moving beyond the 2012 crisis*. (2015, Den Haag, Clingendael institute of International Relations).
- George W. Bush, *Decision Points* PDF e-book (2010).
- Gerrits, A., *Democratie door Interventie, De nieuwe White Man's Burden? Studies over politieke vernieuwing*. (Amsterdam 2006).
- Kappler, S., 'The securitization of international peacebuilding', *Securitization in statebuilding and intervention*. (2017).
- Klep, C. en Van Gils, R., *Van Korea tot Kabul: de Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945*. (2005, Den Haag).
- Newman, E. "Peacebuilding as Security in 'Failing' and Conflict-Prone States." *Journal of Intervention and Statebuilding*, 4:3 (2010).
- Roe, P., "Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision to Invade Iraq," *Security Dialogue* 39:6 (2008).